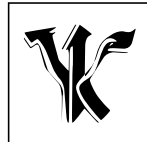

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**ЕКСПЕРТ:
ПАРАДИГМИ ЮРИДИЧНИХ НАУК
І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

**EXPERT: PARADIGM OF LAW
AND PUBLIC ADMINISTRATION**

№ 4 (32), 2024

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Експерт: парадигми юридичних наук
і державного управління
Видається з 2018 року
Періодичність: 4 рази на рік
Друкується за рішенням Вченої ради
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 12 від 26.12.2024)
Видання є таким, що реферується в міжнародних
та вітчизняних наукометричних базах:
Index Copernicus, ResearchBib,
Turkish Education Index, Polish Scholarly Bibliography,
Google Scholar, "Україніка наукова", ESJI .
Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 № 1643 (Додаток 4) журнал включено
до Переліку наукових фахових видань України
у категорії «Б».
Спеціальності: 081 – Право, 281 – Публічне управління
та адміністрування, 293 – Міжнародне право.
Статті у виданні перевірені на наявність плагіату
за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.
Відповідальність за зміст, достовірність фактів, цитат,
цифр несуть автори матеріалів. Редакція залишає за
собою право на незначне редагування і скорочення
(зі збереженням авторського стилю та головних
висновків). Редакція не завжди поділяє думки авторів
та не несе відповідальності за надану ними інформацію.
Матеріали подано в авторській редакції.
Передрук — тільки з дозволу редакції.
Адреса редакційної колегії:
ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія
управління персоналом"
вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039
Офіційний сайт видання:
www.journals.maup.com.ua/index.php/expert

Expert: paradigm of law and public administration
Published from 2018
Pereodisity: 4 times a year
Published by the decision of Academic council of
Interregional Academy of Personnel Management
(Protocol № 12 from December 26, 2024)
Collection is included to the international
and domestic scientometrics databases Index
Copernicus International, ResearchBib, Turkish Education
Index, Polish Scholarly Bibliography, Google Scholar,
"Україніка наукова", ESJI .
According to the Order of the Ministry of Education
and Science of Ukraine (Annex 4), the journal is included
in the List of scientific professional publications of Ukraine,
which have been assigned the category «B».
Subject Areas: 081 – Law, 281 – Public management
and administration, 293 – International law.
The articles were checked for plagiarism
using the software StrikePlagiarism.com developed
by the Polish company Plagiat.pl.
The authors are responsible for the content,
accuracy of the facts, quotes, numbers. The editors reserves
the right for a little change and reduction
(with preservation of the author's style and main
conclusions). Editors can not share the world views of the
authors and are not responsible for the information provided.
Materials filed in the author's edition.
Reprinting — with the editorial's permission strictly.
Address of the editorial board:
Interregional Academy of Personnel Management
Str. Frometivska, 2, Kyiv, Ukraine, 03039
Official site:
www.journals.maup.com.ua/index.php/expert

Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : збірник. № 4 (32), 2024. Київ : ПрАТ
"ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом", 2024. 52 с.

Головний редактор

Щокін Ростислав Георгійович, доктор юридичних наук, професор, Президент Міжрегіональної Академії управління персоналом

Члени редакційної колегії:

Яблонська-Бонса Йоланта, професор, доктор юридичних наук, керівник кафедри теорії, філософії та історії права Академії Леона Козьмінського в Варшаві, головний редактор часопису «Критика права» (Республіка Польща)

Міхальський Томаш, доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету, Гданськ (Республіка Польща), tomasz.michalski@ug.edu.pl

Ніколас Шмітт, кандидат наук, старший науковий співробітник Інституту федералізму Університету Фрібургу (Швейцарія), Nicolas.schmitt@unifr.ch

Перцев Роман Валерійович, кандидат юридичних наук, відділ ідентифікації та криміналістики (DIFC) Поліція Ізраїлю, Єрусалим (Ізраїль)

Вечорек Лешик, доктор хабілітований, доцент, завідувач кафедри кримінального права, кримінології та криміналістики Факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельц (Республіка Польща), wieczorekleszek@op.pl

Яскренія Єжи, професор, доктор хабілітований (Dr Hab), декан Факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельце, завідувач кафедри конституційного, європейського і міжнародного публічного права, Віце-президент Правління Польського Товариства конституційного права, Спікер Товариства Польських парламентаріїв, член Правління Європейського Товариства колишніх парламентаріїв Ради Європи (FP-AP) в Парижі (Республіка Польща), jerzyl@hot.pl

Акімова Людмила Миколаївна, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування, l_akimova@ukr.net

Якимчук Аліна Юрївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування, alinayakim@ukr.net

Заросило Володимир Олексійович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сопілко Ірина Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету

Кисленко Дмитро Петрович, доктор педагогічних наук, кандидат юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

Хаджирарева Світлана Костянтинівна, доктор наук з державного управління, професор, заступник директора Української школи урядування

Рябцев Геннадій Леонідович, доктор наук з державного управління, професор, професор Києво-Могилянської школи врядування, головний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень

Яровой Тихон Сергійович, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу Інституту права та суспільних відносин Університету «Україна», tikhon_9563963@ukr.net

Барабаш Юрій Григорович, доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Скрипнюк Олександр Васильович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України

Губанов Олег Олександрович, доктор юридичних наук, професор, доцент кафедри службового та медичного права, Навчально-науковий інститут права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Нестерович Володимир Федорович, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, mail@lduvs.edu.ua

Тимошенко Юрій Петрович, кандидат юридичних наук, професор, заступник директора Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом

Швець Катерина Павлівна, доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, проректор, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Муравйов Кирило Володимирович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Нестор Віталій Романович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Амелін Олександр Юрійович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Адам Адріан Останек, доктор наук, доктор габілітований, професор Військового технологічного університету (Республіка Польща)

Мануель Давид Массено, доцент Політехнічного інституту Бежа (Португалія)

Агнешка Шпак, доктор габілітований, професор кафедри міжнародної безпеки Інституту досліджень безпеки, Торунь (Республіка Польща), szpak@journals.maur.kiev.ua

Олександра Леткова, доктор права, доцент, юридичний факультет Університету Матея Бела, Банска Бистрица (Словаччина)

Мартін Белтран Сауседо, кандидат наук, професор, юридичний факультет Abogado Ponciano Arriaga Leija, Автономний університет Сан-Луїс-Потосі (Мексика)

Chief Editor

Shchokin Rostyslav Heorhiiovych, Doctor of Law, Professor, President of the Interregional Academy of Personnel Management

Members of the editorial board:

Jablonska-Bonsa Jolanta, Professor, Doctor of Law, Head of the Department of Theory, Philosophy and History of Law of Kozminski University, Editor-in-Chief of Critique of Law (Republic of Poland)

Tomasz Michalski, Doctor of Science, Associate Professor at the Department of Geography of Regional Development, University of Gdansk, Gdansk (Republic of Poland), *tomasz.michalski@ug.edu.pl*

Nicholas Schmitt, PhD, Senior Researcher at the Institute of Federalism, University of Friborg (Switzerland), *Nicolas.schmitt@unifr.ch*

Pertsev Roman Valeriiovych, PhD (Law), Division of Identification and Forensic Science (DIFC) of Israel Police, Jerusalem (Israel)

Vechorek Leshyk, Doctor Habilitated, Associate Professor, Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Criminology, Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University of Kielce (Republic of Poland), *wieczorekleszek@op.pl*

Yaskrenia Jerzy, Professor, Doctor Habilitated (Dr. Hab.), Dean of the Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University of Kielce, Head of the Department of Constitutional, European and International Public Law, Vice-President of the Board of the Polish Society of Constitutional Law, Speaker of the Society of Polish Parliamentarians, Member of the Board of the European Society of Former Parliamentarians (FP-AP) in Paris (Republic of Poland), *jerzyj@hot.pl*

Akimova Lyudmyla Mykolayivna, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Professor at the Department of Financial and Economic Security of the National University of Water Management and Nature Resources Use (Ukraine)

Yakymchuk Alina Yuriivna, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Public Administration, Documentation and Information Activity of the National University of Water Management and Nature Resources Use, *alinayakim@ukr.net* (Ukraine)

Zaroslyo Volodymyr Oleksiyovych, Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Law-Enforcement and Anti-Corruption Activities of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Sopilko Iryna Mykolayivna, Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Dean of the Faculty of Law of the National Aviation University (Ukraine)

Kyslenko Dmytro Petrovych, Doctor of Pedagogy, PhD in Law, Professor, Leading Researcher, National Defence University of Ukraine (Ukraine)

Khadzhiradeva Svitlana Kostiantynivna, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Deputy Director of the Ukrainian School of Government, Head of the Center for Evaluation of Candidates for Civil Service Positions (Ukraine)

Ryabtsev Hennadiy Leonidovych, Doctor of Science in Public Administration, Ph.D., Professor, Professor at Kyiv-Mohyla School of Government, Chief Researcher at the National Institute for Strategic Studies (Ukraine)

Yarovoy Tikhon Serhiiovych, Doctor of Sciences in Public Administration, Ph.D., Professor, Professor at the Department of International Relations and Political Consulting of the Institute of Law and Public Affairs, Open International University of Human Development "UKRAINE", *tikhon_9563963@ukr.net* (Ukraine)

Barabash Yurii Hryhorovych, Doctor of Law, Professor, Vice-Rector for Academic Affairs of Yaroslav Mudryi National Law University (Ukraine)

Skrypniuk Oleksandr Vasyliovych, Doctor of Law, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Director of V.M. Koretsky Institute of State and Law of NAS of Ukraine (Ukraine)

Hubanov Oleh Oleksandrovych, Doctor of Law, Professor, Associate Professor at the Department of Service and Medical Law, Educational and Research Institute of Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Nesterovych Volodymyr Fedorovych, Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of State and Law Disciplines of Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko, *mail@lduvs.edu.ua* (Ukraine)

Tymoshenko Yuriy Petrovych, PhD in Law, Professor, Deputy Director of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Shvets Kateryna Pavlivna, Doctor of Sciences in Public Administration, PhD in Law, Associate Professor, Professor at the Department of Civil Law Disciplines and International Law of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Vice-Rector, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Muraviov Kyrlo Volodymyrovych, Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Nestor Vitalii Romanovych, Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Theory of State and Law and Constitutional Law of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Amelin Oleksandr Yuriiovych, PhD in Law, Associate Professor, Professor at the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Adam Adrian Ostanek, DSc, Dr. Hab., Professor at the Military University of Technology (Republic of Poland)

Manuel David Masseno, Associate Professor, Polytechnic Institute of Beja (Portugal)

Agnieszka Shpak, Dr. Hab., Professor at the Department of International Security, Institute of Security Studies, Torun (Republic of Poland), *sypak@journals.maup.kiev.ua*

Alexandra Letkova, JUDr., Associate Professor, Faculty of Law Matej Bel University, Banska Bystrica (Slovakia)

Martín Beltrán Saucedo, PhD, Full Professor, Faculty of Law Abogado Ponciano Arriaga Leija, Autonomous University of San Luis Potosí (Mexico)

Агаєв Хусейн

Порівняльний аналіз створення, сучасної
структури, повноважень і діяльності прокуратури
Азербайджанської Республіки та України
у сфері захисту прав і свобод громадян..... 6

Богданов Є. А.

Інститут присяжних в Україні: сучасні виклики
та перспективи реформування.....13

Бондаренко О. Г.

Тактика проведення огляду місця події
при розслідуванні терористичного акту.....19

Коросташивець Ю.

Верховенство права – основоположний принцип
приватно-процесуальних правовідносин.....25

Ремез К. І.

Поняття, склад та кваліфікуючі ознаки
адміністративного правопорушення
у сфері оподаткування.....31

Свистович Р.

Психологічні характеристики
масових заходів та їх вивчення
з метою попередження перетворення
масових заходів у масові заворушення..... 37

Флис І.

Правове реформування кіберзахисту..... 44

Богданов Євгеній Анатолійович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039; bogdanov.yevgeniy@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0008-7580-2872>

ІНСТИТУТ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

Анотація. У науковій статті встановлено, що інститут присяжних в Україні перебуває на етапі трансформації та потребує суттєвого реформування відповідно до міжнародних стандартів здійснення правосуддя. Досліджено основні виклики, що постають перед функціонуванням суду присяжних в Україні, зокрема: недосконалість процедури формування списків присяжних, низький рівень правової культури та свідомості громадян, відсутність належного механізму матеріального забезпечення присяжних, проблеми організаційного характеру при формуванні складу суду присяжних.

Обґрунтовано, що ефективне функціонування інституту присяжних потребує системного підходу до його реформування, що включає удосконалення законодавчої бази, запровадження освітніх програм для присяжних, створення єдиної електронної системи формування списків присяжних, розробку механізмів захисту прав та гарантій діяльності присяжних. Встановлено необхідність розширення категорій справ, які розглядаються за участю присяжних, та запровадження класичної моделі суду присяжних.

Здійснено висновок, що реформування інституту присяжних має відбуватися з урахуванням міжнародного досвіду, особливо практики США та Великобританії, де цей інститут функціонує найбільш ефективно, та національних особливостей правової системи України. Визначено, що ключовими напрямками реформування мають стати: удосконалення процедури відбору присяжних через створення єдиної електронної системи формування списків та встановлення чітких критеріїв відбору; підвищення рівня їх правової освіти шляхом запровадження спеціальних навчальних програм та тренінгів; посилення гарантій незалежності через встановлення додаткових механізмів захисту від незаконного впливу та тиску; забезпечення належного матеріально-технічного забезпечення їх діяльності включно з адекватною оплатою праці та компенсацією витрат, пов'язаних з виконанням обов'язків присяжного; створення ефективного механізму взаємодії присяжних з професійними суддями, що передбачає чіткий розподіл повноважень та налагоджену систему комунікації. Така комплексна реформа сприятиме підвищенню ефективності суду присяжних як важливого інституту демократичного суспільства та забезпечить його відповідність міжнародним стандартам здійснення правосуддя.

Ключові слова: суд присяжних, правосуддя, судова реформа, присяжні, кримінальне провадження, судочинство, правова система, судова влада.

Bohdanov Yevhenii Anatoliyovych,

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor at the Department of Law Enforcement and Anticorruption Activities of the Educational and Scientific Institute of Law named after Volodymyr Veliky Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska Str, Kyiv, 03039; bogdanov.yevgeniy@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0008-7580-2872>

INSTITUTE OF JURY IN UKRAINE: CURRENT CHALLENGES AND PROSPECTS FOR REFORM

Abstract. The scientific article establishes that the institution of jury in Ukraine is in the stage of transformation and requires significant reform in accordance with international standards of justice. The main challenges facing the functioning of jury trials in Ukraine have been investigated, including: imperfections in the procedure for forming jury lists, low level of legal culture and consciousness of citizens, lack of proper mechanism for material support of jurors, and organizational problems in forming jury compositions.

It is substantiated that the effective functioning of the jury institution requires a systematic approach to its reform, including improvement of the legislative framework, introduction of educational programs for jurors,

creation of a unified electronic system for forming jury lists, and development of mechanisms for protecting the rights and guarantees of jury activities. The necessity of expanding the categories of cases considered with jury participation and introducing the classical model of jury trial has been established.

It was concluded that the reform of the jury institution should take place taking into account international experience, especially the practices of the USA and Great Britain, where this institution functions most effectively, and the national peculiarities of the Ukrainian legal system. It was determined that the key areas of reform should be: improving the jury selection procedure through the creation of a unified electronic system for forming lists and establishing clear selection criteria; increasing their level of legal education through the introduction of special training programs and workshops; strengthening guarantees of independence through the establishment of additional mechanisms of protection against illegal influence and pressure; ensuring proper material and technical support for their activities, including adequate remuneration and compensation for expenses related to performing jury duties; creating an effective mechanism for interaction between jurors and professional judges, which provides for a clear distribution of powers and an established system of communication. Such comprehensive reform will contribute to increasing the effectiveness of jury trials as an important institution of democratic society and ensure its compliance with international standards of justice administration.

Key words: *jury trial, justice, judicial reform, jurors, criminal proceedings, judiciary, legal system, judicial power.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розбудова правової держави та забезпечення справедливого судочинства є одними з ключових завдань України на шляху демократичних перетворень. Інститут присяжних, як важливий елемент участі громадськості у здійсненні правосуддя, потребує суттєвого реформування відповідно до міжнародних стандартів та сучасних викликів судової системи. Попри законодавче закріплення права громадян брати участь у здійсненні правосуддя через інститут присяжних, практична реалізація цього механізму стикається з низкою системних проблем та неузгодженостей.

Реформування судової системи України передбачає необхідність модернізації інституту присяжних, який має стати ефективним інструментом забезпечення прозорості та об'єктивності судового процесу. Водночас існуючі недоліки у функціонуванні цього інституту, зокрема недосконалість механізму формування списків присяжних, недостатня правова регламентація їхнього статусу та процедури участі у судових засіданнях, низький рівень громадської довіри до системи правосуддя загалом, створюють серйозні перешкоди для його повноцінного впровадження. Комплексне дослідження цих проблем та пошук шляхів їх вирішення є необхідною умовою для підвищення ефективності інституту присяжних та зміцнення демократичних засад судочинства в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Тео-

ретичною основою статті є широкий спектр наукових праць та нормативно-правових актів. Фундаментальну базу дослідження становлять Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про судоустрій і статус суддів», а також міжнародні правові акти, що регулюють питання участі громадськості у здійсненні правосуддя.

Теоретико-правові аспекти функціонування суду присяжних у системі судочинства України ґрунтовно досліджували такі вчені, як Л. М. Москвич, І. В. Юревич, В. М. Тертишник, О. В. Кульченко, С. В. Оверчук. Історичний розвиток та становлення інституту присяжних в Україні детально висвітлено в працях С. О. Іваницького, В. В. Городовенка, І. О. Русанової, Л. В. Шкребець. Порівняльно-правовий аналіз моделей суду присяжних у різних правових системах представлений у дослідженнях В. В. Колюха, О. Г. Яновської, І. О. Роциної.

Особливу увагу процесуальним аспектам діяльності суду присяжних приділили у своїх роботах Н. М. Ахтирська, С. В. Прилуцький, А. П. Бурий. Проблеми правового статусу присяжних та організаційного забезпечення їх діяльності досліджували В. М. Щерба, Л. Р. Шувальська, М. В. Ковальова. Питання ефективності суду присяжних як інституту демократичного суспільства розглядали І. Р. Волоско, О. В. Капліна, В. Т. Нор.

Значний внесок у дослідження зарубіжного досвіду функціонування суду присяжних зробили такі науковці, як С. О. Погребняк, О. М. Овчаренко, Н. С. Карпов, які детально проаналізували особливості американської та європейської моделей суду присяжних. Практичні аспекти впровадження цього інституту

в Україні висвітлені в роботах А. Б. Войнарович, Р. М. Максимовича, У. О. Мірінович.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою пропонованого наукового дослідження є комплексний аналіз сучасного стану інституту присяжних в Україні, виявлення основних проблем його функціонування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності суду присяжних відповідно до міжнародних стандартів та потреб судової реформи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Інститут суду присяжних в Україні знаходиться на етапі трансформації, що зумовлено необхідністю приведення судової системи у відповідність до міжнародних стандартів здійснення правосуддя. Важливим кроком у розвитку даного інституту стало прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів», який визначив основні засади функціонування суду присяжних в Україні [5]. При цьому, як зазначають Максимович Р. М. та Мірінович У. О., сучасна модель суду присяжних в Україні потребує суттєвого вдосконалення для забезпечення ефективного здійснення правосуддя [10, с. 124].

Суд присяжних в Україні є особливою формою здійснення правосуддя, яка передбачає участь представників народу у кримінальному провадженні. Цей інститут був запроваджений після прийняття Кримінального процесуального кодексу України 2012 року та є втіленням конституційної норми про безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя [5].

В українській моделі суд присяжних складається з двох професійних суддів та трьох присяжних, які спільно вирішують питання факту та права. Така модель відрізняється від класичної англо-американської системи, де присяжні самостійно вирішують питання факту, а суддя – питання права. Справи за участю присяжних розглядаються в першій інстанції лише у випадках, коли обвинуваченому загрожує довічне позбавлення волі, і лише за клопотанням обвинуваченого.

Присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду. Існує ряд обмежень щодо того, хто не може бути присяжним: особи з непогашеною судимістю, недієздатні особи, особи з хронічними психічними чи іншими захворюваннями, що перешкоджають виконанню обов'язків присяжного, особи старші

65 років, народні депутати, члени Кабінету Міністрів України, судді, прокурори, працівники правоохоронних органів та інші.

Списки присяжних формуються територіальним управлінням Державної судової адміністрації України на підставі списків виборців. Присяжні під час виконання своїх обов'язків користуються всіма правами судді та отримують винагороду за свою роботу. Вони зобов'язані з'являтися до суду за викликом, брати участь у судовому засіданні та виконувати інші обов'язки, передбачені законом.

Процес розгляду справи за участю присяжних має свої особливості. На початку судового розгляду присяжні приймають присягу. Вони мають право брати участь у дослідженні всіх відомостей та доказів у судовому засіданні, робити нотатки, ставити запитання обвинуваченому, потерпілому, свідкам, експертам, іншим особам, які допитуються. Після судових дебатов присяжні разом із професійними суддями йдуть до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

Рішення у справі приймається простою більшістю голосів. Кожен із присяжних має один голос, і його голос рівнозначний голосу професійного судді. При цьому головуючий голосує останнім. У разі, якщо судді та присяжні не можуть дійти згоди щодо вирішення питання про винуватість чи невинуватість обвинуваченого, то вважається прийнятим рішення, яке є більш сприятливим для обвинуваченого.

Аналізуючи особливості нормативно-правового регулювання інституту присяжних, варто звернутися до досвіду країн із розвиненою правовою системою. Зокрема, Берч В.В. підкреслює, що у США та Великобританії існує чітка система відбору та підготовки присяжних, яка забезпечує високу ефективність цього інституту [1, с. 44]. В українських реаліях процедура формування списків присяжних часто стикається з організаційними труднощами та недосконалістю законодавчого регулювання, про що свідчать численні дослідження вітчизняних науковців [12, с. 45].

Особливу увагу привертає питання розширення категорій справ, які розглядаються за участю присяжних. Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, суд присяжних розглядає лише обмежену категорію кримінальних справ [7]. Проте, як зазначають Прилуцький С. В. та Капліна О. В., для повноцінного функціонування інституту присяжних необхідно розширити їх компетенцію та запровадити класичну модель суду присяжних [14, с. 276].

Важливим аспектом реформування інституту присяжних є питання їх матеріального забезпечення та соціальних гарантій. Волоско І. Р. у своєму дослідженні наголошує на необхідності створення належних умов для роботи присяжних, включаючи адекватну оплату їхньої праці та забезпечення безпеки [2, с. 156]. Це питання особливо актуальне в контексті залучення громадян до здійснення правосуддя та підвищення довіри до судової системи.

Значну увагу науковці приділяють проблемі правової культури та освіти присяжних. Тертишник В. М. та Солодков А. А. підкреслюють необхідність запровадження спеціальних освітніх програм для присяжних, які б забезпечували їх належну підготовку до виконання своїх обов'язків [15, с. 161]. Це особливо важливо з огляду на те, що низький рівень правової культури може негативно впливати на якість судових рішень.

У контексті євроінтеграційних процесів важливим є вивчення європейського досвіду організації суду присяжних. Погребняк С. О. та Овчаренко О. М. у своєму порівняльно-правовому дослідженні аналізують різні європейські моделі суду присяжних та можливості їх адаптації до українських реалій [13, с. 45]. Особливу увагу автори приділяють питанням організації роботи присяжних та механізмам забезпечення їх незалежності.

Існуючі організаційні проблеми, які виникають при формуванні складу суду присяжних, часто пов'язані з недосконалістю поточних механізмів відбору та недостатньою автоматизацією процесів. Серед найбільш поширених проблем можна відзначити складність оперативного оновлення списків присяжних, відсутність єдиної бази даних кандидатів, та обмежені можливості для перевірки відповідності кандидатів встановленим законом вимогам. Актуальним залишається питання створення єдиної електронної системи формування списків присяжних. Як зазначається у матеріалах Національної школи суддів, впровадження такої системи дозволить оптимізувати процес відбору присяжних та забезпечити прозорість цієї процедури [3]. Крім того, це сприятиме вирішенню організаційних проблем, які часто виникають при формуванні складу суду присяжних. Прозорість процедури відбору присяжних, яка забезпечується електронною системою, є ключовим фактором підвищення довіри суспільства до судової системи в цілому. Можливість відстежувати процес формування списків присяжних та перевіряти дотримання всіх встановлених процедур сприятиме зміцненню принципів відкритості та доступності правосуддя.

Особливої уваги заслуговує досвід англо-американської моделі суду присяжних, яка, на думку Новикова О. В. та Коротун Т. В., може бути корисною для України [11, с. 727]. Зокрема, досвід англо-американської моделі суду присяжних представляє особливий інтерес для української правової системи, оскільки ця модель має багатовікову історію та довела свою ефективність. У Сполучених Штатах Америки система присяжних є невід'ємною частиною судочинства та має розвинену нормативно-правову базу, що регулює всі аспекти діяльності присяжних. Американська модель характеризується ретельно розробленими механізмами забезпечення незалежності присяжних, включаючи процедури їх відбору, інструктажу та захисту від зовнішнього впливу. Особлива увага приділяється питанням матеріального забезпечення присяжних та створення належних умов для виконання ними своїх обов'язків. Конєва Є. М., досліджуючи становлення суду присяжних у правовій системі Англії, наголошує на важливості історичного досвіду для розуміння сучасних проблем функціонування цього інституту [9, с. 156].

Культенко О. В. та Ковальова М. В., аналізуючи міжнародні стандарти функціонування суду присяжних, підкреслюють необхідність комплексного підходу до реформування цього інституту в Україні [8, с. 49]. Це включає вдосконалення законодавчої бази та створення належних організаційних та матеріально-технічних умов для роботи присяжних.

В контексті реформування системи присяжних в Україні особливої актуальності набуває питання врахування емоційного та психологічного стану претендентів на роль присяжного, що стає надзвичайно важливим з огляду на майбутній повоєнний період. Значна кількість громадян України, які пережили травматичний досвід війни, створює додаткові виклики для системи правосуддя. Експерти наголошують на існуванні реального ризику трансформації суду присяжних у «суд емоцій», де визначальними факторами при прийнятті рішень можуть стати не фактичні обставини справи та наявні докази, а емоційний вплив ораторського мистецтва сторін процесу або суспільні упередження [11, с. 102].

Наразі процедура формування складу присяжних передбачає активну участь територіального управління Державної судової адміністрації, яке на основі аналізу судової практики визначає необхідну кількість потенційних присяжних для конкретної адміністративної одиниці. Відповідне подання направляється до міської або районної ради, яка кожні два роки формує список потенційних присяжних. Чинне

законодавство встановлює низку вимог до кандидатів у присяжні: вони повинні бути громадянами України віком від 30 до 65 років, постійно проживати на території відповідної адміністративної одиниці, вільно володіти українською мовою та не мати обмежень щодо судимості чи захворювань, які могли б перешкоджати виконанню обов'язків присяжного. Важливим є також обмеження щодо професійної приналежності – присяжними не можуть бути державні службовці, адвокати, нотаріуси та представники інших визначених законом професій.

У світлі сучасних викликів та необхідності підвищення ефективності інституту присяжних пропонується внести суттєві зміни до критеріїв відбору кандидатів. Зокрема, обґрунтованою видається пропозиція щодо зниження верхньої вікової межі для присяжних з 65 до 55 років. Крім того, існує нагальна потреба у запровадженні більш жорстких вимог щодо рівня знань та професійного досвіду кандидатів. Такі зміни спрямовані на формування більш компетентного та ефективного складу присяжних, що має безпосередній вплив на якість здійснення правосуддя та забезпечення його об'єктивності.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, інститут суду присяжних в Україні знаходиться на важливому етапі трансформації та потребує ґрунтовного реформування відповідно до міжнародних стандартів здійснення правосуддя. Сучасна українська модель суду присяжних, що передбачає участь двох професійних суддів та трьох присяжних, суттєво відрізняється від класичної англо-американської системи та виявляє низку системних недоліків у своєму функціонуванні. Основними проблемами є недосконалість процедури формування списків присяжних, що часто призводить до організаційних труднощів, обмежена категорія справ для розгляду (лише справи, де передбачено довічне позбавлення волі), недостатнє матеріально-технічне забезпечення та соціальні гарантії присяжних, а також низький рівень їхньої правової культури та професійної підготовки. Дослідження показують, що існуюча система потребує вдосконалення механізму взаємодії присяжних з професійними суддями та створення більш ефективних інструментів забезпечення їхньої незалежності. Особливої уваги заслуговує питання розширення компетенції суду присяжних та запровадження класичної моделі, де присяжні самостійно вирішують питання факту, а судді – питання права. Для підвищення ефективності функціонування інституту присяжних необхідно впровадити

комплексні зміни, включаючи створення єдиної електронної системи формування списків присяжних, що забезпечить прозорість та оптимізацію процесу їх відбору, розробку та впровадження спеціальних освітніх програм для підвищення рівня правової компетентності присяжних, встановлення адекватної оплати їхньої праці та забезпечення належних умов роботи. Важливим аспектом реформування є вивчення та адаптація міжнародного досвіду, особливо практики США та Великобританії, де існує чітка система відбору та підготовки присяжних. При цьому необхідно враховувати національні особливості правової системи України та забезпечувати поступовий перехід до більш ефективної моделі суду присяжних. Успішна реалізація цих реформ сприятиме підвищенню довіри громадян до судової системи, забезпеченню прозорості та об'єктивності судового процесу, а також зміцненню демократичних засад судочинства в Україні. Крім того, вдосконалення інституту присяжних стане важливим кроком у процесі євроінтеграції та приведення української судової системи у відповідність до міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Берч В. В. Особливості нормативно-правового регулювання інституту присяжних: досвід США та Великобританії. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 3(3). Том 2. С. 42–49.
2. Волоско І. Р. Суд присяжних в Україні: особливості формування та діяльності: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 244 с.
3. Впровадження суду присяжних в Україні: обговорення законопроектів. Національна школа суддів. 7.06.2024. URL: <https://nsj.gov.ua/ua/news/vprovadjennyasudu-prisyajnih-v-ukraini-obgovorennnya-zakonoproektiv/> (дата звернення: 11.11.2024).
4. Городовенко В. В. Перспективи розвитку суду присяжних в Україні. *Слово Національної школи суддів України*. 2012. № 1(30). С. 6–15.
5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (Дата звернення 12.11.2024 року)
6. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про суд присяжних». Верховна Рада України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69465 (дата звернення: 11.11.2024).
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (Дата звернення 12.11.2024 року)
8. Кульченко О. В., Ковальова М. В. Міжнародні стандарти функціонування суду присяжних:

- порівняльно-правовий аналіз. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2020. Том 5. С. 47–53.
9. Конєва Є. М. Становлення суду присяжних у правовій системі Англії. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої Дню юриста. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2022. 300 с.
 10. Максимович Р. М., Мірінович У. О. Актуальні проблеми функціонування суду присяжних в Україні та шляхи їх вирішення. *Юридичний вісник*. 2021. № 2. С. 123–130.
 11. Новиков О. В., Коротун Т. В. Англо-американська модель суду присяжних для України. Досвід США для України. *Молодий вчений*. 2018. № 4(2). С. 726–729.
 12. Москвич Л. М., Іваницький С. О., Русанова І. О. Суд присяжних: теорія і практика : монографія. Харків: Право, 2009. 178 с.
 13. Погребняк С. О., Овчаренко О. М. Європейські моделі суду присяжних: порівняльно-правове дослідження. *Право і безпека*. 2021. № 2(81). С. 43–49.
 14. Прилуцький С. В., Капліна О. В. Інститут суду присяжних в Україні: проблеми становлення та розвитку. *Право України*. 2021. № 3. С. 274–290.
 15. Тертишник В. М., Солодков А. А. Суд присяжних: суть ідеї, історичний досвід, перспективи становлення та актуальні проблеми сьогодення. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 159–166.
 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (accessed: 12.11.2024)
 6. Poiasniuvalna zapyska do projektu Zakonu Ukrainy «Pro sud prysiazhnykh» [Explanatory Note to the Draft Law of Ukraine «On Jury Trial»]. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69465 (accessed: 11.11.2024).
 7. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 roku № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine of April 13, 2012 № 4651-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (accessed: 12.11.2024)
 8. Kulenko, O. V., Kovalova, M. V. (2020). Mizhnarodni standarty funktsionuvannia sudu prysiazhnykh: porivnialno-pravovyi analiz [International Standards for Jury Trial Functioning: Comparative Legal Analysis]. *Scientific Notes of NaUKMA. Legal Sciences*. Vol. 5. P. 47–53.
 9. Konieva, Y. M. (2022). Stanovlennia sudu prysiazhnykh u pravovii systemi Anhlii. *Realii ta perspektyvy rozbudovy pravovoi derzhavy v Ukraini ta sviti* [Formation of Jury Trial in the Legal System of England. Realities and Prospects of Building a Law-Governed State in Ukraine and the World] : Materials of the V International Scientific and Practical Conference Dedicated to the Lawyer's Day. Sumy: A.S. Makarenko Sumy State Pedagogical University Publishing, 300 p.
 10. Maksymovych, R. M., Mirinovich, U. O. (2021). Aktualni problemy funktsionuvannia sudu prysiazhnykh v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia [Current Problems of Jury Trial Functioning in Ukraine and Ways to Solve Them]. *Legal Bulletin*. № 2. P. 123–130.
 11. Novykov, O. V., Korotun, T. V. (2018). Anhlo-amerykanska model sudu prysiazhnykh dlia Ukrainy. Dovid SSHa dlia Ukrainy [Anglo-American Model of Jury Trial for Ukraine. US Experience for Ukraine]. *Young Scientist*. № 4(2). P. 726–729.
 12. Moskvych, L. M., Ivanytskyi, S. O., Rusanova, I. O. (2009). Sud prysiazhnykh: teoriia i praktyka: monohrafiia [Jury Trial: Theory and Practice : monograph]. Kharkiv : Pravo, 178 p.
 13. Pohrebniak, S. O., Ovcharenko, O. M. (2021). Yevropeiski modeli sudu prysiazhnykh: porivnialno-pravove doslidzhennia [European Models of Jury Trial: Comparative Legal Research]. *Law and Security*. № 2(81). P. 43–49.
 14. Prylutskyi, S. V., Kaplina, O. V. (2021). Instytut sudu prysiazhnykh v Ukraini: problemy stanovlennia ta rozvytku [Institution of Jury Trial in Ukraine: Problems of Formation and Development]. *Law of Ukraine*. № 3. P. 274–290.
 15. Tertyshnyk, V. M., Solodkov, A. A. (2021). Sud prysiazhnykh: sut idei, istorychnyi dosvid, perspektyvy stanovlennia ta aktualni problemy sohodennia [Jury Trial: Essence of the Idea, Historical Experience, Prospects of Formation and Current Problems]. *Law and Society*. № 2. P. 159–166.

REFERENCES:

1. Berch, V. V. (2024). Osoblyvosti normatyvno-pravovoho rehuliuвання instytutu prysiazhnykh: dosvid SSHa ta Velykobrytanii [Features of Legal Regulation of the Jury Institution: Experience of the USA and Great Britain]. *Success and Achievements in Science*. № 3(3). Vol. 2. P. 42–49.
2. Volosko, I. R. (2017). Sud prysiazhnykh v Ukraini: osoblyvosti formuvannia ta diialnosti: monohrafiia [Jury Trial in Ukraine: Features of Formation and Activity: monograph]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 244 p.
3. Vprovadzhennia sudu prysiazhnykh v Ukraini: obhovorennia zakonoproiektiv [Implementation of Jury Trial in Ukraine: Discussion of Draft Laws]. National School of Judges. 7.06.2024. Retrieved from: <https://nsj.gov.ua/ua/news/vprovadjennyasudu-prisyajnih-v-ukraini-obgovorennia-zakonoproiektiv/> (accessed: 11.11.2024).
4. Horodovenko, V. V. (2012). Perspektyvy rozvytku sudu prysiazhnykh v Ukraini [Prospects for the Development of Jury Trial in Ukraine]. *Word of the National School of Judges of Ukraine*. № 1(30). P. 6–15.
5. Zakon Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» vid 2 chervnia 2016 roku № 1402-VIII [Law of Ukraine «On the Judiciary and Status of Judges» of June 2, 2016 № 1402-VIII]. Retrieved from: